

Sanç, Tomàs (HIST)

A les senyories de Benidorm i Polop, Tomàs Sanç es va destacar com a procurador. Natural d'Alacant, prompte es fa fer veí de Polop. Va exercir les seues funcions en nom dels senyors de Benidorm a finals del segle XVII i principis del XVIII (vegeu **senyoria de Benidorm HIST**). Va manifestar tant de zel en incrementar les rendes senyorials a costa dels vassalls que la seua administració constitueix un bon exemple d'allò que els historiadors denominen *reacció feudal* del segle XVIII. A més, va defensar els interessos de Polop contra la Nucia i Benidorm, la qual cosa incrementà l'animadversió contra ell en aquestes localitats. Es va oposar repetidament, sense èxit, a la segregació de la Nucia del terme de Polop.

Vicent Llorca diu, a més, que no se'l considerava persona honrada, tot acusant-lo de realitzar actes il·lícits en benefici propi a costa dels agricultors, com per exemple, duplicar les hores de reg de les seues terres alhora que retallava les hores de reg dels altres propietaris. Fins i tot, segons Orts Berdín, va emprar la picaresca d'utilitzar rellotges manipulats per a mesurar el temps de reg dels veïns: *se mide el tiempo con relojes falsos, y dicho Sanz, regaba sus tierras dos veces en la tanda haciendo perder con su desastrosa conducta la cosecha de las adazas*.

Era procurador com a mínim des del 1688 i des del 20 de desembre de 1708 tenia poder atorgat per la comtessa per actuar en el seu nom com a procurador general de les senyories de Polop i Benidorm de forma pràcticament il·limitada. El document que arreplega el seu nomenament com a procurador general és molt interessant perquè ens mostra les obligacions dels procuradors. Hi ha, per un costat, aspectes jurisdiccionals del domini senyorial que durant el segle XVIII, per a frustració dels camperols, era igual que en èpoques anteriors. Es pot comprovar que tenia competències judicials per a jutjar i desnonar, imposar penes pecuniàries i físiques, fer composicions, empresonar, nomenar i destituir els càrrecs municipals, etc. A més, tenia competències administratives per a explotar econòmicament les diverses possessions dels senyors. Podia contractar persones, cobrar censos, vendre collites, llogar terres i regalies, etc. També estava autoritzat a actuar en nom dels senyors a l'hora de fer escriptures de compravenda, de representar-los en els plets, etc: *la Señora Doña Josepha Puig Marin, y Faxardo dio todo*

su poder cumplido, general, el que de derecho le requiera y es necesario â Thomas Sanz ciudadano de la ciudad de Alicante vecino de dicha villa de Polop para que en su nombre y representando su propia persona pueda conocer y conozca de todas las causas civiles y criminales, y executivas, y en cada una de ella, asi entre vasallos de las dichas varonias, y exercer la jurisdicción civil y criminal, alta y baja, mero y mixto imperio así en primera instancia como en segunda y tercera apellación, dar y pronunciar sentencias, así inter locutoris, como definitivas Y en las dichas causas en la forma que bien visto le fuera pueda componer y redimir a los dichos sus vasallos, encarcelar, penar y castigar, como y de la manera que mas de justicia convenga, según y en la forma que dicha señora otorgante lo pudiera hazer, tendra poder para que pueda nombrar, y nombre, crie, elija y haga tantas y quantas veces convenga en las dichas sus baronias, y cada una de ellas para la buena administracion de justicia, justicias, Consejo y Regimiento, Almotecin, Asesor, y otros qualesquiera oficiales y nombramientos que convengan y le nombra por governador y Justicia Mayor de dichas varonias Por haver muchos años que tiene conocimiento en todos los dichos vinculos y mayorazgo, le da asi mismo esse dicho poder general para que en nombre de dicha señora otorgante administre y beneficie y cobre todos los bienes y efectos de qualquiera calidad y especie que sean y le pertenezcan en dichas varonias, recogiendo sus frutos y esquilmos y rentas y poniendo para ello todas las personas que le pareciera para su asistencia, cultivo y buena administracion, vendiendo en caso necesario dicho apoderado dichos frutos y esquilmos a qualesquiera personas al contado o al fiado en las cantidades de maravedises que ajustase, y arriende todas las dichas propiedades por los tiempos, plazos, condiciones, circunstancias otorgando las escrituras que sean necesarias y pueda dicho apoderado ajustar, transigir y concordar todos y qualesquier pleytos.

El procurador Tomàs Sanç va fer un ús abusiu d'aquestes prerrogatives tan amples, tot actuant sempre en benefici dels senyors i en el seu propi, però a costa dels vassalls. Segons Orts Berdín, fervent liberal i per tant enemic acèrrim del règim senyorial, sota la seua administració les prestacions senyorials s'enduriren i es feren massa feixugues per als agricultors: *Entonces se aumenta la pensión de*

tres dineros y un cuarto, equivalente á dos pesos escasos, á nueve libras diez sueldos en moneda al contado, se establecen las peonadas por vez primera, y queda desligado el señor de todo compromiso; siguiendo la serie de abusos iniciada, en época del procurador D. Tomás Sanz, se elevan los censos en más del doble haciendo otorgar á la fuerza escrituras de reconocimiento, se alargan los turnos á veinte y más días, se cobran censos de las horas añadidas No satisfecho el indicado apoderado con una descarada expoliación, hacía pagar derechos anuales á los propietarios que con su industria habían tenido la fortuna de encontrar alguna fuentecilla, sin que se extinguiese con el manantial el año seco, cobraba dos pesos á los que construían hornos de pan-cocer en las casas de campo; y con estas odiosas exacciones, y el exclusivismo señorial de molinos harineros, fábricas de aceite, hornos, tiendas, y toda clase de industrias, era imposible que el contribuyente sacase lo bastante para saciar la avaricia de aquellos tiranuelos.

Aquest zel en defensar els interessos dels senyors i els propis a costa dels vassalls va ser la causa de què fóra una persona per la qual no sentien afecte els veïns de Benidorm. Ho van demostrar en un incident esdevingut el 21 d'abril de 1713 en plena Guerra de Successió, quan les Illes Balears i Catalunya encara estaven en mans dels partidaris de Carles d'Àustria. Aprofitant l'obscuritat de la nit, una partida austriacista desembarcà en un punt de la costa sense ser detectats pels vigilants d'Altea, Benidorm i la Vila Joiosa i *á poco mas de las primeras oraciones se acercaron á la dicha población de Polop*. Una vegada dins la població, *como a las nueve de la noche siendo*

esta oscura y tenebrosa, els austriacistes no atacaren ni molestaren la gent del poble malgrat que en trobaren molta. En canvi, feren presoners Tomàs Sanç, el rector Maties Mayor i l'alcalde ordinari Apol·linar Horts, tots ells partidaris del senyor de les baronies i per tant destacats *botiflers*. Els habitants de Polop escamparen la notícia que havien estat fets presoners per un grup de *80 a 100 migueletes de mar*. A Benidorm, les autoritats organitzaren una partida d'hòmens armats reclutada entre els habitants de la vila per tal de fer front als austriacistes. La partida de Benidorm es va quedar amagada a la platja tot esperant el seu retorn. Però quan els austriacistes s'acostaren no volgueren obrir foc. Finalment, quan estaven embarcats i no podien fer-los mal, dispararen els seus arcabussos per justificar-se. El document no indica la causa d'aquest estrany comportament dels habitants de Benidorm però és molt probable que fóra degut a la simpatia pels austriacistes i al ressentiment contra els representants del poder senyorial: el 1705, la comarca de la Marina s'havia alçat a favor de l'arxiduc Carles perquè havia promés abolir els drets senyorials i havia estat sotmesa per la força de les armes el 1707. L'incident va concloure pagant un rescat de 2.800 lliures pels presoners, però el senyor de Polop i Benidorm va pledejar contra els habitants de Benidorm, tot argumentant que si hagueren atacat s'hauria impedit l'embarcament dels presoners.

Una cosa va fer Tomàs Sanç a favor de Benidorm: la construcció de l'ermita que porta el seu nom, la qual esdevingué un element molt important en la vida religiosa i social de la localitat (vegeu **ermita de Sant Antoni HIST.**).

Diccionari de Benidorm